

Learoesoejkesje jåa3 skåerrie- jih

naehkieduedtiefaaagesne

Dette er en sørsamisk oversettelse av den fastsatte læreplanteksten.
Læreplanen er fastsatt på nordsamisk.

Mieriedimmine vihtiestamme Saemiedigkeste 15.06.2021 reaktavåaroeminie
laakesne snjaltjen 17. biejjeste 1998 nr. 61 maadthskuvlen jih
jåarhkelierehimmien bijre (ööhpehtimmielaaake) § 6-4 mubpie lihtse.

Faamosne 01.08.2022 raejeste

Faagen bijre

Faagen relevaanse jih vihkeles aarvoeh

Jåa3 skåerrie- jih naehkieduedtifaage lea vytnesjamme saemien aerpievukien duedtiedorjesi bijre. Praktihkeles barkoen tjirrh skåerrine, naehkine jih jeatjah ïebnigujmie jih ovmessie dirregh jih sjyöhtehke maasjinah nuhtjedh lierehtæjjah vytnesjimmietjiehpiesvoeth jih goerkesem aerpievukeste, hammoste jih teknihkesti evtiedieh. Lierehtæjjah edtjieg aaj goerehtidh, åssjalommesh evtiedidh jih innovatiive prosessh nuhtjedh orre duedtiedorjesh evtiedidh. Duedtifaage edtja lierehtæjjide ryöjrehtidh vytnesjamme aerpievukien jih orreevtiedamme dorjesh vytnesjidh mej mietie seabradahke gihtjie. Daate sæjhta jiehtedh duedtifaage edtja hoksedh vytnesjæjjah ööhpehtimmiem åadtjoeh dovne aerpievukien jih båetijen aejkien duedtesne mij lea viedteldihkie aalkoeålmegen daajrose.

Gaajhkh faagh edtjieg viehkiehtidh aarvoevåaromem lierehtæmman saetniedehtedh. Jåa3 skåerrie- jih naehkieduedtifaage edtja viehkiehtidh faageles identiteetem, sjugniedimmieaavoem jih goerkesem eevtjedh näårmijste, etihkesti jih estetihken duedtievukijste. Barkoen tjirrh faagine lierehtæjjah daajroem vejtiestieh gellievoeten jih jeerehtsi bijre saemien eatneme- jih kultuvreaerpesne. Daajroe aerpievukien bijre edtja lierehtæjjide viehkiehtidh eatnemem seahkaridh jih ektiedimmiem guarkedh gaskem vierhtieåtnoem jih daerpiesvoetem eatnemevierhtide gorredidh båetijen aejkien boelvide. Faage edtja aaj viehkiehtidh lierehtæjjide daajroem vedtedh barkoefaalijen jih barkijen diedti jih reaktaj bijre, jih vihkelesvoeten bijre laavenjostoste golme guejmiej gaskem, gusnie barkoefaalije, barkije jih åejvieladtjh ektesne berkieh juktie buerebe barkojeledeh evtiedidh.

Jarngebiehkieh

Íebnedaajroe

Jarngebiehkie iebnedaajroe lea iebnh veeljedh jih reebledh skåerrie- jih naehkieduadtan ovmessie jaepieboelhki. Lea aaj skåerriem jih naehkieebnide meenhtedh jih båårhkesjidh. Aaj daajroen jih aerpievukien meenhtemen jih båårhkesjimmien bijre jih healsoen, byresen jih jarsoesvoeten sïejhme njoelkedassi mietie. Jarngebiehkie lea aaj kvaliteeten bijre ietnine jih åtnoesuerkine. Aaj vierhtieh jih dåvvomem voerkeslaakan nuhtjedh jih duedtieebnh orresistie nuhtjedh.

Vytnesjimmie jih kultuvreaerpie

Jarngebiehkie vytnesjimmie jih kultuvreaerpie lea aerpievukien skåerrie- jih naehkieduedtiedorjesh vytnesjidh, jih viehkine maasjinijste desnie gusnie

maereles. Lea ektiedimmiem iebni, möönsteri, hammoen jih funksjovnen gaskem guarkedh. Jarngebiehkje lea aaj aerpiuekien vuekieh jih kreatjive hammoeh nuhtjedh aerpiuekien jih orresjugneden skåerrie- jih naehkieduedtiebarkosne. Jarngebiehkje lea aaj guktie saemien kultuvreaerpie skåerrie- jih naehkieduedtiefaagesne lea viëdteldihkie saemien gielese, faageterminologijese jih aerpiuekide.

Maarkedegoerkese

Jarngebiehkje maarkedegoerkese lea ektiedimmien bijre åasaj jih sijsebaalhkaj gaskem jijtse produksjovnesne. Jarngebiehkje lea aaj jijtse barkoem åehpiedehtedh jih åestijh bikhedidh ovmessie ektiedimmine. Jarngebiehkje lea aaj mierhkevaaroebigkemen jih bievnemen bijre duedtien jijtsevoetijste jih kulturelle jih aerpiuekien aarvoste. Lea aaj faagen kultuvrehistovrijem jijtse barkosne nuhtjedh. Maarkededoekeme jih doekeme jijtse vætnedorjesijstie jih dienesijstie ovmessie viermiej tjirrh leah bielie jarngebiehkest.

Dåaresthfaageles teemah

Almetjehealsoe jih jieledehaalveme

Jåa3 skåerrie- jih naehkieduedtiefaagesne dåaresthfaageles teema almetjehealsoe jih jieledehaalveme lea tjehpiesvoetem evtiedidh, hijven barkoerutijnh utnedh jih kråahpem joekehtslaakan svihtjedh jih nuhtjedh gosse vytnesje, jih identiteetem evtiedidh jih veeljemh jijtse jieliedisnie vaeltedh mej åvteste jijtje diedtem åtna. Lea maehtedh jijtjedamtoem jih heartoeh evtiedidhsov mielem jiehtedh. Almetjehealsoe jih jieledehaalveme lea aaj guktie faageles ektiedahkosne mubpiegugujmie leara mubpiej aarvoeh, veeljemh jih buktemevuekiah seahkaridh. Dåaresthfaageles teema almetjehealsoe jih jieledehaalveme lea aaj guktie duedtie maahta meatan årrodh ektiedimmiem dåehkide vuesiehtidh joekehtslaakan.

Monnehke evtiedimmie

Jåa3 skåerrie- jih naehkieduedtiefaagesne monnehke evtiedimmie lea laejhtehkslaakan ussjetadtedh veeljemen bijjelen iebnjiste, produksjovnevukijste, dirregijstie jih maasjinistie aktene etihkeles jih monnehke produksjovnesne. Lea aaj ektiedimmien bijre eatnemevierhtiej gaskem jih reblemen bijre ovmessie jaepieboelhkine jih monnehkereeremen bijre vierhtijste. Lea aaj monnehke dorjesh vytnesjidh mejtie maahta gorredidh, orresistie nuhtjedh jih dävvodh. Monnehke evtiedimmie lea aaj faage lea bielie barkoste veartenen eatneme- jih kultuvreaerpiaem gorredidh.

Vihkeles tjiehpiesvoeth

Njaalmeldh tjiehpiesvoeth

Njaalmeldh tjiehpiesvoeth jáa3 skåerrie- jih naehkieduedtiefaaagesne sæjhta jiehtedh faageterminologijem nuhtjedh jítse sjugneden prosessi bijre, jih ussjedadtemisnie estetihken jih etihkeles faageles gyhtjelassi bijjeli. Njaalmeldh tjiehpiesvoeth sæjhta aaj jiehtedh goltelidh jih vaastahtahkem vedtedh spontaane jih ryöjredamme soptsestallemisnie. Lierehtæjjah njaalmeldh tjiehpiesvoeth evtiedieh gosse digkiedieh, ussjedadteh jih jítsh mielh buktieh faageles digkiedimmie. Aaj maehtedh faagegiem nuhtjedh gaskesadtemisnie åestijigujmie, barkoervoelpigujmie jih jeatjah laavenjostoeguejmiejgumie.

Maehtedh tjaeledh

Maehtedh tjaeledh jáa3 skåerrie- jih naehkieduedtiefaaagesne sæjhta jiehtedh tjaaledh maam akt buktedh, soejkesjidh, möönsterh jih barkoeguvvieh, tjielkestimmieh jih buerkiestimmieh darjodh, jih faageterminologijem nuhtjedh. Sæjhta aaj jiehtedh jítse barkoem dokumenteeredh jih vuarjasjidh. Sæjhta aaj jiehtedh dorjesh jih díenesjh åehpiedehtedh jih åestijigujmie, barkoervoelpigujmie, deallahtæjjajgumie, aerpievukien guedtijigujmie jih jeatjah laavenjostoeguejmiejgumie gaskesadtedh.

Maehtedh lohkedh

Maehtedh lohkedh jáa3 skåerrie- jih naehkieduedtiefaaagesne sæjhta jiehtedh bievnesh gaavneph jih vuarjasjidh faagelidteraturessne, jih ovmessie teekstine, barkoebuerkiestimmie, guvvine, symboline jih illustrasjovnine. Sæjhta aaj jiehtedh bievnesh toelhkestidh, dej bijjelen ussjedadtedh jih faageles daajroem åadtjodh åehpies jih ovnohkens faageiebniste. Sæjhta aaj jiehtedh gaaltjih laejhtehkslaakan nuhtjedh mejtie maahta giehtjedidh.

Maehtedh ryöknedh

Maehtedh ryöknedidh jáa3 skåerrie- jih naehkieduedtiefaaagesne sæjhta jiehtedh möönsterh darjodh, möölegh darjodh, stoeredahkem jih iebne- jih tijjeåtnoem ryöknedidh. Sæjhta aaj jiehtedh åasam aerviedidh sielten jih jítse dorjesinie jih díenesjinie jih åasaaerviedimmieh darjodh åasafaalenassen sjiekenisnie.

Digitaale tjiehpiesvoeth

Digitaale tjiehpiesvoeth jáa3 skåerrie- jih naehkieduedtiefaaagesne sæjhta jiehtedh bievnesh veedtjedh jih åehpiedehtedh jih åssjalommesh vååjnedehtedh. Sæjhta aaj jiehtedh digitaalelaakan barkedh dorjeseevtiedimmesne jih hammoedimmesne duedtiedorjesijstie. Sæjhta aaj

jiehtedh áasaryöknedimmine jih maarkededoekeminie barkedh sielten jih jijtse vætnoedorjesijstie jih dienesijstie. Digitaale tjehpiesvoeth sæjhta aaj jiehtedh vuarjasjidh, gietedidh jih iktedidh bievnesh, gaaltijelaejtehks årrodh jih gaaltijidie vuesiehtidh. Sæjhta aaj jiehtedh etihkeles voerkesvoetem evtiedidh jih digitaale vuarjasjimmiefaamoem vuesiehtidh viehkine njoelkedassh jih nåårmh fulkedh.

Maahtoeulmiek jih vuarjasjimmie

Maahtoeulmiek jih vuarjasjimmie skåerrie- jih naehkieduedtiefaaage

Maahtoeulmiek

Lierehimmien ulmie lea lierehtæjja edtja maehtedh

- jijtse barkoem soejkesjidh, tjirrehtidh, vuarjasjidh jih dokumenteedrh jih faagebaakoe nuhtjedh barkosne
- saemien aerpievuekien daajroem jih aalkoeålmegekultuvrem goerehtidh jih skraejrine nuhtjedh jijtse sjugneden barkose jih bievniemisnie duedteste etihkeleslaakan
- iebni jijtsevoeth jih åtnoesuerkieh goerehtidh jih tjielkestehtedh jih dam hammoedimmesne aerpievuekien jih orreevtiedamme duedtedorjesijstie nuhtjedh
- iebnh veeljedh kreeken aarhten, aalteren, naehkien jih kvaliteeten mietie, jih ussjedadtedh guktie ovmessie jaepieboelkh skåerrie- jih naehkieiebnide baajnehtieh
- iemie njeltemeprosessh nuhtjedh gosse edtja båårhkesjidh
- ovmessie båårhkesjimmie- jih aalhtemevuekieh jih baarkoesåarhth nuhtjedh skåerriem jih naehkiem gietedidh, jih ussjedadtedh guktie prosessh iebnide baajnehtieh
- konserveremevuekieh nuhtjedh jih skåerriem jih naehkiem myövhkedehtedh jih buejtine aalhtedh
- aerpievuekien möönsterh jih möolemevuekieh nuhtjedh gosse væjja jih bietskede, jih iebni hammoem jih symmetrijem nuhtedh jih man haaran goelkh juhtieh
- aerpievuekien duedtedorjesh skåerreste, dueljeste jih naehkesté gåarodh, jih aerpievuekien vuekieh nuhtjedh gietine gåarodh jih maasjinine gåarodh desnie gusnie maereles
- digitaale vierhtieh nuhtjedh barkoeguvvieh, sjissah jih maallh evtiedidh jih dejtie jijtse barkosne nuhtjedh orre dorjesh evtiedidh mah treendh jih vuekieh sjehtieh mah leah jarkelimmesne
- ovmessie skåerrie- jih naehkiedorjesh dåvvodh, laavkedh, vijriedidh jih doengedh

- aerpievuekien jih orre vuekieh nuhtjedh skåerrie- jih naehkieiebhnh jih dorjesh tjaavhkodh
- ovmessie vuekieh tjirrehtidh skåerriem jih naehkiedorjesh reejnedh jih gorredidh, jih ussjedadtedh maam vuekide mij åtnoem jih nænnoesvoetem baajnehte
- funksjovnem, kvaliteetem jih nænnoesvoetem duedtiedorjesinie buerkiestidh
- tijjem jih åasam ryöknedith jijtsh dorjesidie jih díenesjidie jih ektiedimmiem iebneveeljemen, produktiviteeten jih díenesten gaskem vuarjasjih
- ovmessie digitaale vierhtieh nuhtjedh maarkededoekemasse jih doekemasse jijtse jih sielten mierhkevaarojste, jih gaskesadtemisnie åestijigujmie jih jeatjah laavenjostoeguejmiejgumie
- jäervie-, måara- jih metallereduetfaagen histovrijem jih jijtsevoetem tjielkestehtedh jih histovrijes gaaltjh referaansine nuhtjedh produksjovnesne jih rekonstruksjovnesne dorjesijstie, naemhtie guktie maahta dam giehtjedidh
- maadthdarjomereaktan siejhme njoelkedassh nuhtjedh jijtse barkosne jih gaaltjeåtnoen jih gaaltijevuesiehtimmieb bijjeli ussjedadtedh
- díedtesuerkieh jih barkoem ovmessie duedtieorganisasjovnide- jih institusjovnide buerkiestidh jih guktie nåtoem dejstie vaeltedh, jih ussjedadtedh maam råallide dah seabradahkesne utnieh
- maasjinah, dirregh jih dalhketjh aelhicieslaakan gorredidh jih dejtie nuhtjedh siejhme njoelkedassi mietie healsose, byjresasse jih jearsoesvoetese barkosne duedtine
- njoelkedassi jih latjkoej mietie barkedh mah barkoetsiehkide faagesne reguleerieh, jih barkoefaalijen jih barkijen díedth jih reaktah tjielkestehtedh
- maereles vaarjelimmiedalhketjh nuhtjedh, hijven rutijnh utnedh jih kråahpem joekehtslaakan svihtjedh jih nuhtjedh gosse vytnesjeminie olles nipkemeskaarah barkoesijesne åadtjoeh

Jaabnan vuarjasjimmie

Jaabnan vuarjasjimmie edtja viehkiehtidh lieremem eevtjedh jih maahtoem evtiedidh. Lierehtæjjah maahtoem jáa3 skåerrie- jih naehkieduetfaagesne vuesiehtieh jih evtiedieh gosse daajroeh, tjiehpiesvoeth jih laejtehks ussjedimmiem nuhtjeh barkoelaavenjassh loetedh learoefaagesne.

Bihkedæjja edtja sjiehteladtedh guktie lea meatan jih lieremelastose skreejrehtidh jeereldihkie barkoelaavenjassi tjirrh. Bihkedæjja jih lierehtæjjah edtjieh dialogesne årrodh lierehtæjjan evtiedimmien bijre jáa3 skåerrie- jih naehkieduetfaagesne. Lierehtæjjah edtjieh nuepiem åadtjodh soptsestidh maam sijjieg dâajroeh sijjieg haalvoeh, jih jijtse faageles evtiedimmien bijjelen ussjedadtedh. Bihkedæjja edtja guhkiebasse lieremen bijre bihkedidh jih lierehimmien sjiehteladtedh guktie lierehtæjjah maehtieh bihkedimmiem nuhtjedh sijjen maahtoem faagesne evtiedidh.

Vuarjasjimmieöörnege

Minngemes vuarjasjimmie

Faagepryöven åvtelen gaajhkesh mah eah leah iemie lìerehtimmelaajroem tjirrehtamme, leah tjoereme tjaaleldh eksamenem stååresjamme mij lea dorjesovveme learoesoejkesjen mietie faagesne. Eksamene sentraale dorjesåvva jih voenges sensureereme sjædta. Eksamene ij edtjh ryöjredimmiebeliem utnedh. Lìerehtimmie jáa3 skærrie- jih naehkieduedtifaagesne edtja faagepryövine galhkedh. Gaajhkesh edtjeh faagepryövem vaeltedh, maam edtjeh unnemes govhete barkoebiejjine tjirrehtidh.